

II. KATEDRA SVETOG PISMA STAROGA ZAVJETA

OPĆI UVOD U SVETO PISMO

Godina studija: I.

Semestar: zimski

Tjedno sati: 2

ECTS bodovi: 3

Obrađuje se: otajstvo objave u ljudskoj riječi. Važnost predaje u prenošenju objave. Nastajanje Biblije i biblijskih knjiga. Biblijsko nadahnuće i učinci. Istinitost Biblije. Znanost i Biblija. Kanonske knjige i crkveno učiteljstvo. Problem kanoničnosti. Kanon u Qumranu. Apokrifne knjige. Tridentinski kanon. Rani katolicizam. Kritika teksta. Povijest hebrejskog i novozavjetnog teksta Biblije. Kriička izdanja Biblije.

Prijevod Biblije – stari i novi prijevodi; hrvatski prijevodi i izdanja Biblije.

Biblijska hermeneutika. Tradicionalna i nova filozofska biblijska hermeneutika. Tumačenje Biblije u Crkvi. Metode i pristupi biblijskog istraživanja. Naviještanje biblijskog smisla. Biblija u liturzijskom i pastoralnom djelovanju Crkve.

Literatura: *Jeruzalemska Biblija*, KS, Zagreb 1994.; *Dokumenti drugog vaticanskog koncila (Dei Verbum)*, KS, Zagreb 1970 (ili ponovljena izdanja); C. Tomić, *Pristup Bibliji*, Zagreb 1986.; A. Kresina – LJ. Rupčić – A. Škrinjar, *Dogmatska konstitucija o Božanskoj objavi Dei Verbum*, FTI, Zagreb 1981.; W. Harrington. *Uvod u Bibliju*, KS, Zagreb 1977.; A. Schökel. *Današnji čovjek pred Biblijom*, Zagreb. 1986.; M. Zovkić, *Riječ Božja u riječi ljudskoj*; J. Fućak. *Sveto pismo – duša teologije*, u. BS 36, 2(1966) 279-286. Isti. *Istina Sv. Pisma*, u BS 37 (1967) 44-52. N. Hohnjec. *Ulaz u svijet Biblije. Opći uvod u Sveto Pismo*. KS. Zg.2001. T. Soeding. *Više od knjige*, KS, Zagreb 2001. Papinska biblijska komisija, *Tumačenje Biblije u Crkvi*, KS, Dokumenti 99, Zagreb 1995.; A. Popović. *Načela i metode za tumačenje Biblije*, KS, Zagreb 2005.; J. Fućak. *Prijevod Biblije na hrvatski jezik*, u BS 1-4 (1991) 93-97. J. Bratulić. *Biblija u Hrvata*, u: BS 1-2 (1991) 88-92.; Papinska biblijska komisija, *Židovski narod i njegova sveta pisma u kršćanskoj Bibliji*, Dokumenti 133, KS, Zagreb 2003.

POSEBNI UVOD U STARI ZAVJET

Godina studija: II.

Semestar: zimski

Tjedno sati: 2

ECTS bodovi: 2

Opisati predmet

POSEBNI UVOD U SV. PISMO STAROGA ZAVJETA: Petoknjižje i povijesne knjige

Godina studija: II.

Semestar: zimski

Tjedno sati: 3

ECTS bodovi: 4

Teme: T^enāk; Sveto Pismo Židova i kršćana.

I. Tora/Petoknjižje – tekst i njegova povijest. Mojsijevo autorstvo i literarna kritika. Predaje u petoknjižju – JEDP. Jedinstvo i važnost Petoknjižja. Obilježja i teologija pojedinih predaja. Uvod u svaku pojedinu knjigu Petoknjižja: sadržaj, struktura i povijesnost, teološko značenje i nauk knjige.

II. Nevîm – Deuteronomistička povijest; Uvod u pojedine knjige; Jošua, Suci, knjige Samuelove i knjige o kraljevima i druge povijesne knjige: sadržaj, struktura, posebnost knjige povijesnost, značenje i teološka poruka.

Egzegeza prvih 11 poglavlja knjige Postanka. Stvaranje i pad prvih ljudi u grijeh (Post 1-3). Stari i novi svijet, Kainovo i Noino potomstvo (Post 4-11). Abraham i Melkisedek (Post 14,14-24). Abrahamovo žrtvovanje Izaka (Post 22,1-49). Mojsije osloboditelj, čudesa Izlaska (Izl. 1-4). Pasha izlaska (Izl 11,1-13,16). Savez na Sinaju (Izl 19-34). Izraelov ulazak u obećanu zemlju: osvajanje Jerihona i bitka za Gibeon (Jš 5,13-6,27; 10,6-15). Natanovo proroštvo Davidu (2 Sam 7).

Literatura: W. J. Harrington, *Uvod u Stari zavjet*, KS, Zagreb 1977.; C. Tomić, *Poruka spasenja*, Zagreb 1983.; A. Rebić, *Stvaranje svijeta i čovjeka*, KS, Zagreb 1996.; G. Braulik, *Mojsijeva oporuka*, Zagreb 1988.; A. Rebić, *Biblijska prapovijest*, KS, Zagreb 1972.; C. Tomić, *Prapovijest spasenja*, Zagreb 1977.; D. Arenhoevel, *Mali komentari Biblije*, KS, Zagreb 1988.; R. Schmid, *S Bogom na putu. Knjiga izlaska*, KS, Zagreb 1991.; Ivan Pavao II., *Nije dobro da čovjek bude sam*, Izd. Župni ured Majke B. Lurdske, Zagreb 1980; C. Tomić, *Izlazak*, Zagreb 1995²; C. Tomić, *U zemlju obećanja*, Zagreb 1980.; B. Odobašić, *Vrijednost života i grijeh bratoubojstva*, u: VDB 1-4(1991); C. Tomić, *Praoci Izraela*, Zagreb 1978.; A. Rebić, *Žrtvovanje Izaka*, u: BS 1(1977) 19-43. A.de Groot, *Čudo u Bibliji*, KS, Zagreb 1987.; L. Krinetzki, *Savez Božji s ljudima prema Starom i novom zavjetu*, KS, Zagreb 1975.; B. Odobašić, *Skripta za studente VKT*.

POSEBNI UVOD U SV. PISMO STAROGA ZAVJETA: Starozavjetni proroci i mudrosni spisi

Godina studija: II.

Semestar: ljetni

Tjedno sati: 3

ECTS bodovi: 4

Teme: Starozavjetni proroci; proroci u Izraelu i njegovu susjedstvu. Važnost proročkog religioznog učenja u Izraelu. Uvod u knjige pojedinih proroka; veliki i mali proroci; sadržaj, povijesne okolnosti, struktura, teološka poruka proroka.

Spisi; mudrosna literatura Izraela i njegovih susjeda. Književna obilježja, značaj i važnost mudrosti u Izraelu. Uvod u pojedine knjige, sadržaj, struktura i teološka poruka. Psalmi, uvod u knjigu psalama; autorstvo, nastanak knjige, mesijanski psalmi, psalmi liturgijska i osobna molitva Izraela i Crkve.

Knjiga o Emanuelu: Iz 6-12. Izajijino viđenje (Iz 6); proroštvo o Emanuelu (Iz 7,10-17). Svojstva Davidova potomka (Iz 9; 11,1-5). Pjesme o 'Sluzi Jahvinom' (Iz 42,1-9; 49,1-9a; 50,4-11; 52,13-53,13). Pravo čašćenje Boga prema Jeremiji (Jer poglavlja 7 i 26. Jeremijine ispovijesti (Jer 11, 18-12,6 itd.). Poziv proroka Ezekielia: viđenje Jahvinih kola (Ez 1-3). Mihej o rođenju Mesije (Mih 5,1-3); Probodeni Mesija u Zahariji (Zah 12).

Jobova patnja i vjera: egzegeza Job 19 i 42,1-6. Pohvale vrsnoj ženi (Izr 31,10-31).

Ljubav je jača od smrti (Pj 8,5-7); Viđenja proroka Danijela: proroštvo o 70 sedmica (Dn 9), viđenje o Sinu čovječjem (Dn 7).

Egzegeza izabranih psalama: jutarnja molitva – Ps 5; Jahve je baština pravednika – Ps 16; sudbina pravednika i nepravednika – Ps 37; ispraznost bogatstva – Pss 49 i 73. Mesijanski psalmi – Pss 2 i 110; Ps 22. Molitva nevino optuženog - proklinjalački psalam –109.

Literatura: *Uvod u Stari zavjet. Spomen obećanja* KS, Zagreb 1977.; C. Tomić. *Poruka spasenja*, Zagreb 1983. B. Lujčić, *Proroci*, KS, Zagreb 2004.; C. Tomić, *Veliki proroci*, Zagreb 1987.; N. Hohnjec, *Djela proročka*, KS, Zagreb 2001.; A. Rebić, *Prorok čovjek Božji*, KS, Zagreb 1982.; M. Vugdelija, *Patnja i bol u svjetlu Biblije i ljudskog iskustva*, Zagreb 1993.; B. Odošević, *Uvod u knjigu psalama*, u: *Biblija. Sveto pismo Staroga i novoga zavjeta* (prev. Ivan Šarić, HBD, VN.), Glas Koncila, Zagreb 2006, 574-579.; B. Odošević. *Pomazanik u knjizi Izaije proroka*, u: *Biblija danas* 1(2000)5-7.; A. Škrinjar, *Veliki i mali proroci SZ.*, I. - *Uvod*. II. *Izabrana egzegetska pitanja*, FTI DI, Zagreb; C. Tomić, *Psalmi*, Zagreb 1986; P. Vlašić, *Psalmi Davidovi* 1-4., Dubrovnik 1923-1925.; N. Hohnjec. *Umijeće biblijske mudrosti*, KS, Zagreb 2001.; B. Odošević. *Škripta za studente VKT*.

TEOLOGIJA STAROGA ZAVJETA

Godina studija: II.

Semestar: zimski

Tjedno sati: 2

ECTS bodovi: 2

Što je biblijska teologija? Pojam, razlika dogmatske i biblijske teologije; metode i ciljevi proučavanja, odnos egzegeze i biblijske teologije. Načini razmišljanja i tumačenja egzistencijalnih istina vjere prema Starom zavjetu. Neke teme biblijske teologije: Mit i Biblija. Stvaranje i čovjek u Starom zavjetu. Shvaćanje Boga, Duha Božjega u SZ. Odnos Boga i Izraela: savez, izabranje, kult, grijeh i oprostjenje. Čudoređe u SZ. Eshatološke misli u SZ. Proročka eshatologija. Mesijanizam. Božje

gospodstvo, sud i spasenje. Religijske institucije u SZ. Svećenstvo, bogoštovlje, žrtve i značenje žrtava u Izraelu. Blagdani i važnost slavlja u Izraelu. Židovstvo i Novi zavjet. Nauk Crkve o Židovima.

Literatura:

J. I. McKenzie. *Starozavjetna biblijska teologija*, u: *Biblijska teologija Staroga i Novoga zavjeta*, KS, Zagreb 1980, 143-225.; J. J. Castelot, *Religijske institucije Izraela*, u: *Biblijska teologija Staroga i Novoga zavjeta*, KS, Zagreb 1980, 53-140.; A. Rebić, *Središnje teme Staroga zavjeta*, KS, Zagreb 1996.; L. Krinetzki. *Savez Božji s ljudima*, KS, Zagreb 1975.; A. D. Groot, *Čudo u Bibliji*, KS, Zagreb 1987.; E. Werber, *Sarajevska Hagada* (predgovor o značenju blagdana), Sarajevo 1983.; M. Kožić i dr. (prir.), *Biblija – izvor religija i kultura.*, Zagreb 1998.; Rabin Kotel Da-Don, *Židovstvo. Život, teologija i filozofija*, Profil, Zagreb 2004.

IZBORNI PREDMET

BIBLIJSKA ARHEOLOGIJA

Godina studija: I.

Semestar: zimski

Tjedno sati: 2

ECTS bodovi: 2

Predavanja obuhvaćaju: geografski pregled biblijskih zemalja napose Palestine. Važnost biblijske arheologije. Arheološka iskapanja biblijskih mjesta u Mezopotamiji, Egiptu i Palestini. Važnost arheoloških iznahašća za razumijevanje biblijskih tekstova. Religijska i društvena pozadina biblijskih zapisa prema arheologiji. Vjera starih Egipćana i izraelovih susjeda prema arheološkim istraživanjima i njihov utjecaj na vjeru Izraelaca. Arheološka iskapanja u Palestini, napose u Jeruzalemu i okolici. Arheološka otkrića i biblijska povijest Izraela.

Literatura:

A. Rebić, *Biblijske starine*, KS, Zagreb 1983.; A. Rebić, *Biblijska prapovijest*, KS, Zagreb 1972².; B. Duda, *Biblijska arheologija* (skripta za studente), Zagreb 1960. – Dodatci - B. Odošić - za studente VKT, Sarajevo 1983).; V. Nedomački, *Arheologija Bliskog Istoka*, Naučna knjiga, Univerzitet u Beogradu, Beograd 1978.; Werner Keller, *Biblija je u pravu. Istorija i arheologija potvrđuju* (prev. Vojislav Utvić – Kalenić, Kragujevac 1979.; Ivo Bagarić, *Kumran ili Betlehem. Rukopisi Mrtvog mora - pokop mrtvih teorija*, Naša ognjišta, Duvno – KS, Zagreb 1975.; E. Weber (prir.), *Kumranski rukopisi iz pećina kraj Mrtvog mora*, Bigz., Beograd 1982.; *Gilgameš. Sumersko-babilonski ep.*, Veselin Masleša, Sarajevo 1979.; M. Višić (prir.), *Zakonici drevne Mezopotamije*, Nezavisna izdanja 38, Beograd 1985.; M. Višić (prir.), *Knjiga mrtvih*, Nezavisna izdanja 31., Beograd 1983²; M. Modrić, *Sveta zemlja. Isusova domovina*. HMP, Zagreb 2000 J. B. Pritchard (prir.), *Biblijski atlas*, The Times, B. Cankarjeva založba, Zagreb 1990.